

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

**Εισήγηση του Βοηθού Συνηγόρου του Πολίτη, Βασίλη Καρύδη,
στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής**

15 Σεπτεμβρίου 2016

Κυρίες και κύριοι βουλευτές,

Θα παρουσιάσω συνοπτικά την ετήσια έκθεση του Συνηγόρου για τις δραστηριότητες του το 2015, ως Αναπληρωτής Συνήγορος του Πολίτη, εκτελών χρέη Συνηγόρου από τον Οκτώβριο 2015 μετά την αυτοδίκαιη αποχώρηση της κ. Σπανού, την οποία βεβαίως θεωρώ ωσει παρούσα στη σημερινή συνεδρίαση, καθώς υπήρξε επικεφαλής της Αρχής το μεγαλύτερο διάστημα του συγκεκριμένου έτους.

Με την ευκαιρία σημειώνω ότι αυτό το διάστημα της αναπλήρωσης μέχρι τον Ιούλιο 2016 υπήρξε από τα δυσκολότερα στην πορεία του θεσμού καθώς η Αρχή πορευόταν με μειωμένο ούτως ή άλλως προϋπολογισμό, με κενές τρεις θέσεις Βοηθών Συνηγόρων από τις προβλεπόμενες έξι, με αδυναμία χάραξης ακόμη και μεσοπρόθεσμου σχεδιασμού λόγω της θεσμικής εκκρεμότητας, ενώ το ίδιο διάστημα ταυτόχρονα αυξάνονταν οι απαιτήσεις αποτελεσματικότητας και προστίθεντο νέες ειδικές αρμοδιότητες στις ήδη υφιστάμενες. Ως εκ τούτου, εκφράζω τη χαρά μου που τελικά βρέθηκαν οι αναγκαίες συναινέσεις στο πρόσωπο του κ. Ποττάκη, ο οποίος έχοντας μπροστά του μία καθαρή εντολή πενταετούς θητείας θα έχει την άνεση να λάβει τα αναγκαία οργανωτικά μέτρα, να επιλέξει συνεργάτες και να χαράξει απρόσκοπτα χωρίς θεσμικού χαρακτήρα βαρίδια την μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη πολιτική της Αρχής. Θα συνδράμω, ήδη το κάνω με όση εμπειρία διαθέτω, σ' αυτή την κατεύθυνση μέχρι την αποχώρησή μου τον Οκτώβριο, οπότε και θα συγκροτηθεί η νέα διοίκηση της Αρχής με πλήρη σύνθεση.

Το έτος 2015 θα καταγραφεί αναμφισβήτητα ως «σημαδιακή χρονιά» στην πολιτική και κοινωνική ιστορία της χώρας, καθώς χαρακτηρίζεται από εξαιρετική πυκνότητα πολιτικού χρόνου και κοινωνικών διεργασιών. Πέραν των άλλων, επιβάλλονταν εκ των πραγμάτων πολλές σημαντικές και δύσκολες σταθμίσεις. Επιτακτικά ετέθη και ακόμη τίθεται το ζήτημα της κατανομής των βαρών και η χάραξη των ορίων υποχώρησης ως προς την τήρηση υποχρεώσεων και τη διαφύλαξη δικαιωμάτων που το κράτος δικαίου επιτάσσει. Πράγματι, είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια αυτή η εγγυητική λειτουργία τέθηκε σε σοβαρή δοκιμασία στις συνθήκες μιας παρατεταμένης δημοσιονομικής και κοινωνικο-πολιτικής κρίσης, όπου το συλλογικό αίτημα για κοινωνική δικαιοσύνη γίνεται όλο και πιο ηχηρό αλλά και η κοινωνική κόπωση όλο και πιο αισθητή.

Θα μου επιτρέψετε λοιπόν να επαναλάβω ως απόσταγμα την καταληκτική πρόταση στο εισαγωγικό μου σημείωμα της Ετήσιας Έκθεσης του 2015, ότι *«η εμπειρία του απελθόντος έτους υπογραμμίζει εκ νέου το στοίχημα για το κράτος: Να κερδίσει την κλονισμένη εμπιστοσύνη των πολιτών ως εγγυητής της ισονομίας και των θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Να υπερασπίσει τις κατακτήσεις και τα εγγυητικά ζητούμενα ενός δικαιιοπολιτικού πολιτισμού που βασίζεται στα προτάγματα του Διαφωτισμού. Ίσως ακριβέστερα, ενός αναγκαίου νέου Διαφωτισμού»*.

Συνοπτικά στατιστικά στοιχεία

Κατά το περασμένο έτος, ο Συνήγορος έλαβε στο πλαίσιο της γενικής τριαδικής του αποστολής για την τήρηση της νομιμότητας, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την προστασία των δικαιωμάτων 11.502 αναφορές πολιτών, που είναι περίπου ο αριθμός των αναφορών που είχε δεχθεί το έτος 2012. Ανακόπτεται δηλαδή η συνεχής αυξητική τάση που παρατηρείται από την έναρξη της κρίσης και ιδίως κατά την προηγούμενη του 2015 διετία, φθάνοντας το έτος 2014 στο ιστορικό ρεκόρ των 16.339 αναφορών. Αυτή η αύξηση εν μέρει οφειλόταν βεβαίως στη μεγάλη αύξηση των αναφορών που σχετίζονταν ειδικά με τον ΟΑΕΕ, αλλά επίσης και σε μια σημαντική αύξηση αναφορών εκτός αρμοδιότητας που ουσιαστικά αντιστοιχούσε σε κραυγές απόγνωσης και κοινωνικού πανικού, του τύπου « με διώχνουν από το σπίτι», «έχω δύο παιδιά

χωρίς δουλειά», «δεν μπορώ να πληρώσω δικηγόρο» κ.λπ. Φαίνεται ότι προιόντος του χρόνου, το ενδιαφέρον των πολιτών μετατοπίστηκε εκ νέου περισσότερο στα τρέχοντα πάγια ζητήματα της καθημερινότητας, τα οποία ασφαλώς εντάθηκαν λόγω της παρατεινόμενης κρίσης.

Θεματικά, οι αναφορές εστιάζονται και πάλι σε προβλήματα οργάνωσης και λειτουργίας της Διοίκησης σε συνδυασμό με την έλλειψη εμπιστοσύνης προς το κράτος και τις υπηρεσίες του.

Πιο συγκεκριμένα, τα προβληματικά πεδία που φαίνεται να παγιώνονται με βάση τις αναφορές των πολιτών είναι η κοινωνική ασφάλιση και η φορολογία. Μεγάλο ποσοστό (31,6%) των προβλημάτων κακοδιοίκησης εξακολουθεί να εντοπίζεται στα ασφαλιστικά ταμεία και σε ΝΠΔΔ που εποπτεύει το Υπουργείο Εργασίας. Ακολουθεί η Αυτοδιοίκηση (δήμοι και περιφέρειες) με 22,4% και αυξητική τάση συγκριτικά με το 2014.

Στο σημείο αυτό όμως οφείλω να επισημάνω μία μεθοδολογική αδυναμία των στατιστικών μας, καθώς αυτό το ποσοστό δεν σταθμίζεται με το σύνολο των αναφορών που παραπονούνται για την αυτοδιοίκηση και ο οποίος είναι σημαντικός. Ιδιαίτερα οι δήμοι έχουν αυξημένες αρμοδιότητες και τον έλεγχο σοβαρών δομών κοινωνικών παροχών, που είναι εύλογο να προκαλούν μεγάλο αριθμό τριβών και παραπόνων, πράγμα που για παράδειγμα δεν μπορεί να συμβεί για μια υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού. Τέλος, περίπου 16% των προβλημάτων αφορούσε το Υπουργείο Οικονομικών και 11% το Υπουργείο Εσωτερικών.

Γεωγραφικά, άνω του 50% των αναφορών εξακολουθεί να προέρχεται από κατοίκους της Αττικής, καθώς εδώ βρίσκεται και η έδρα της Αρχής, ενώ θεωρούμε θετικό ότι σημαντική αύξηση παρατηρείται στις αναφορές από την κεντρική Μακεδονία (14,4%).

Από τις εντός αρμοδιότητας αναφορές που διεκπεραιώθηκαν το 2015, διαπιστώθηκε κακοδιοίκηση, δηλαδή κρίθηκε βάσιμη η καταγγελία του πολίτη σε ποσοστό 51%. Από αυτές τις βάσιμες αναφορές, επιλύθηκε επιτυχώς το πρόβλημα με τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου σε ποσοστό 85% έναντι 80% το 2014, αύξηση που μας χαροποιεί. Επίσης, για πρώτη φορά το 2015 οι αναφορές που υποβλήθηκαν μέσω διαδικτύου αποτελούν την πλειονότητα των τρόπων

υποβολής (άλλοι τρόποι: αυτοπροσώπως, επιστολή, φάξ) σε ποσοστό 46%, μετά από δύο χρόνια επιτυχούς λειτουργίας του συστήματος υποβολής web-αναφοράς.

Επίσης, πέραν της διαμεσολάβησης σε ατομικές αναφορές, το 2015 ο Συνήγορος εκπόνησε **δύο ειδικές εκθέσεις** για θέματα ευρύτερης σημασίας:

(α) Τέλη κυκλοφορίας και δηλώσεις ακινησίας οχημάτων, όπου διατυπώνονται προτάσεις σχετικά με την απόσβεση της δυνατότητας βεβαίωσης με την πάροδο τριετίας, αναλογική επιβολή τελών σε συνάρτηση με τους μήνες κυκλοφορίας, επέκταση του μέτρου της επιβολής τελών με βάση τους ρύπους, αποδοχή αποδεικτικού παραλαβής των πινακίδων κυκλοφορίας για τη δήλωση αναγκαστικής ακινησίας, και

(β) Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε Ιδρύματα, όπου παρουσιάστηκαν οι διαπιστώσεις της Αρχής για την οργάνωση και λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας, και προτείνονται μεταξύ άλλων η ενίσχυση του θεσμού της αναδοχής, η θέσπιση ελάχιστων εθνικών προδιαγραφών και κώδικα δεοντολογίας, η ρύθμιση της συνεχιζόμενης υποστήριξης νεαρών ενηλίκων που αποχωρούν από ιδρύματα.

Ειδικές αρμοδιότητες

Στην Ετήσια Έκθεση που σήμερα σας παρουσιάζουμε, ενσωματώνονται ως ιδιαίτερες ενότητες πέντε ειδικές εκθέσεις για τις αντίστοιχες ειδικές αρμοδιότητες που έχουν ανατεθεί με νόμο στο Συνήγορο του Πολίτη στο πλαίσιο της ενσωμάτωσης και εφαρμογής ευρωπαϊκών και διεθνών δεσμεύσεων της χώρας. Συγκεκριμένα, πρόκειται για:

- την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού (N. 3094/2003)
- την καταπολέμηση των διακρίσεων (N. 3304/2005)
- την ισότητα των φύλων στις εργασιακές σχέσεις (N. 3896/2010)
- τον εξωτερικό έλεγχο επιστροφών αλλοδαπών (N. 3907/2011)
- τον Εθνικό Μηχανισμό Πρόληψης βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης σε χώρους εγκλεισμού (N.4228/ 2014).

Σημειώνω στο σημείο αυτό, ότι με νεότερες νομοθετικές πρωτοβουλίες, το τελευταίο διάστημα ο Συνήγορος επιφορτίζεται και με νέες ειδικές αρμοδιότητες, όπως: συμμετοχή στο ιδρυόμενο «Εθνικό Συμβούλιο Επιλογής

Διοικήσεων» (ν. 4369/2016), συμμετοχή στο «Εθνικό Συμβούλιο Κοινωνικής Ασφάλειας» (ν. 4387/2016), συμμετοχή στην «Επιτροπή Ελέγχου περιουσιακής κατάστασης πολιτικών προσώπων» (ν. 4389/2016). Επίσης, με το σχέδιο νόμου «Εφαρμογή της Αρχής της Ίσης Μεταχείρισης», επεκτείνεται η αρμοδιότητα του Συνηγόρου και πέραν του πεδίου του δημοσίου τομέα. Με το σχέδιο νόμου «Σύσταση Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας», ο Συνήγορος ορίζεται Εθνικός Μηχανισμός με αρμοδιότητα τον πειθαρχικό έλεγχο για σοβαρά παραπτώματα ένστολου προσωπικού των σωμάτων ασφαλείας και των καταστημάτων κράτησης.

Δραστηριότητες ειδικού ενδιαφέροντος

- Οδηγός και Ιστοχώρος για τις ευάλωτες ομάδες

Το 2015 αλλά και μέχρι σήμερα, ο Συνήγορος έθεσε στο επίκεντρο της δράσης του τις καθημερινές συνέπειες της οικονομικής κρίσης σε γειτονιές του λεκανοπεδίου Αττικής. Από την εμπειρία της Αρχής διαπιστώσαμε το οξύμωρο φαινόμενο ότι οι ασθενέστεροι πολίτες που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη υποστήριξης είναι αυτοί που συχνά αγνοούν ή και διστάζουν περισσότερο απ' όλους να απευθυνθούν σε ήδη υφιστάμενες δομές και πηγές κοινωνικών παροχών. Για το λόγο αυτό, αξιοποιώντας ευρωπαϊκά προγράμματα, κλιμάκια της Αρχής πραγματοποίησαν ενημερωτικές εξορμήσεις σε γειτονιές της Αθήνας και του Πειραιά, οργανώσαμε δύο συναντήσεις στις εγκαταστάσεις της Αρχής με ευρεία συμμετοχή εκπροσώπων συναφών δημοσίων φορέων και ΜΚΟ, και εντέλει με τη συνεργασία όλων δημιουργήθηκε ένας «Οδηγός δικαιωμάτων και παροχών» για τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού αλλά και αντίστοιχος ηλεκτρονικός ιστοχώρος που ενημερώνεται διαρκώς έτσι ώστε να υποστηριχθούν οι πολίτες στην επαφή τους με την ευρύτερη δημόσια διοίκηση, παρέχοντας σε όσους το χρειάζονται τη σωστή πληροφόρηση τη στιγμή που το έχουν ανάγκη.

Τον Οδηγό και τον ιστοχώρο παρουσίασε η Αρχή σε πανηγυρική Ημερίδα στις 9-2-2016 στο Αμφιθέατρο του Πνευματικού Κέντρου Δήμου Αθηναίων, ενώ στη συνέχεια σε συνεργασία με συνδικαλιστικές οργανώσεις και εργατικά κέντρα μοιράστηκε στα μέλη τους σε πολλές περιοχές της χώρας. Για την εξυπηρέτηση

των συγκεκριμένων εργαλείων έχει δημιουργηθεί *ad hoc* Ομάδα από στελέχη του Συνηγόρου.

- Προσφυγική και μεταναστευτική κρίση

Επίσης, κατά το 2015 και μέχρι σήμερα, ο Συνήγορος έχει συστηματικά παρακολουθήσει το οξύτατο ζήτημα των προσφυγικών και μεικτών ροών, στο πλαίσιο της γενικής του αρμοδιότητας για την προστασία των δικαιωμάτων αλλά και των ειδικών αρμοδιοτήτων του ως φορέας εξωτερικού ελέγχου των επιστροφών και ως Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης της κακομεταχείρισης σε χώρους εγκλεισμού. Ήδη από τον Ιούνιο 2015 κλιμάκια της Αρχής επισκέπτονται συστηματικά τα νησιά του Αιγαίου όπου παρατηρούνταν οι μαζικότερες αφίξεις και στη συνέχεια δημιουργήθηκαν τα λεγόμενα hot spots. Το περασμένο έτος αλλά ιδίως κατά τη διάρκεια του 2016 έχουμε επανειλημμένα επιθεωρήσει όλους τους χώρους που χρησιμοποιούνται για τη διαμονή τέτοιων πληθυσμών: προαναχωρησιακά κέντρα, προσωρινοί καταυλισμοί, hot spots, αστυνομικά τμήματα κ.λπ.

Μόνο στη Λέσβο έχουν πάει κλιμάκια της Αρχής πέντε φορές εφέτος και στη Χίο ήδη τρεις φορές, υποβάλλοντας πάντοτε εκθέσεις με διαπιστώσεις, συστάσεις και προτάσεις προς τις αρμόδιες υπηρεσίες. Φαίνεται ότι για μια ακόμη φορά οι υποδομές έχουν φθάσει σε οριακή κατάσταση καθώς οι ροές φαίνεται να αυξάνουν μετά τα τελευταία γεγονότα στην Τουρκία, αλλά και το πρόγραμμα της μετεγκατάστασης να παρουσιάζει σοβαρές καθυστερήσεις και δυσλειτουργίες, που οφείλονται σε διάφορους λόγους, ενδοελληνικούς και εξωελληνικούς.

Ο Συνήγορος του Πολίτη από την έναρξη της προσφυγικής κρίσης κινήθηκε στην κατεύθυνση της συνεργασίας και του συντονισμού των δράσεων με τους ομόλογους θεσμούς, ιδίως της περιοχής. Συμμετείχε ενεργά κατά την προετοιμασία και τη διεξαγωγή Συνδιάσκεψης στο Βελιγράδι τον Νοέμβριο 2015, όπου και υιοθετήθηκε η «Διακήρυξη του Βελιγραδίου» στη βάση κοινών δεσμεύσεων και προτάσεων προς τις κυβερνήσεις για τη διαχείριση του φαινομένου με σεβασμό στα δικαιώματα του ανθρώπου και τις διεθνείς δεσμεύσεις των ευρωπαϊκών κρατών. Μεταξύ των συνεργειών υπήρξε και επίσκεψη κοινού κλιμακίου των Συνηγώρων της Ελλάδας και της ΠΓΔΜ στην

Ειδομένη και από τις δύο πλευρές των συνόρων, προτρέποντας για την καλύτερη συνεργασία και συντονισμό των υπηρεσιών των δύο χωρών σε σχέση με τη διαχείριση του πολύ αυξημένου τότε αριθμού μετακινούμενων ατόμων. Τον Φεβρουάριο 2016, με πρωτοβουλία της Αρχής οργανώθηκε Ημερίδα στη Θεσσαλονίκη με τη συμμετοχή των αντίστοιχων Συνηγόρων των Δυτικών Βαλκανίων, καθώς και των Συνηγόρων της Αυστρίας και της Τουρκίας. Κατά τις εργασίες υιοθετήθηκε Κοινό Σχέδιο Δράσης και η δημιουργία Κοινής Ομάδας Συντονισμού. Έκτοτε φυσικά έχει αλλάξει σημαντικά η κατάσταση μετά τις ραγδαίες εξελίξεις των τελευταίων μηνών. Πάντως, οι ομόλογοι θεσμοί εξακολουθούν να συνομιλούν, να συνεργάζονται, να ανιχνεύουν τον κοινό τόπο παρεμβάσεων στην κατεύθυνση της προστασίας του σκληρού πυρήνα των δικαιωμάτων και της συμβολής σε κοινές εποικοδομητικές πολιτικές, την καταπολέμηση των εθνικισμών, της καχυποψίας μεταξύ των κρατών αλλά και της ξενοφοβίας που δηλητηριάζει τον ευρωπαϊκό νομικό και πολιτικό πολιτισμό. Πρόσφατα, για παράδειγμα, συμμετείχα προσωπικά ως εισηγητής σε μία σημαντική Συνδιάσκεψη στα Τίρανα, όπου εκπροσωπούνταν όλες οι διεθνείς Ομοσπονδίες Συνηγόρων αναζητώντας κοινή γλώσσα σχετικά με τη διαχείριση αυτού του πολυσύνθετου φαινομένου υπό το πρίσμα του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου.

Οι Συνήγοροι τουλάχιστον εξακολουθούν να συνομιλούν παραγωγικά και ισότιμα χωρίς προκαταλήψεις, εθνικιστικές αγκυλώσεις και σκοπιμότητες, με αλληλεγγύη και σεβασμό στις οικουμενικές ανθρωπιστικές αξίες.

Επίλογος

Λέγοντας αυτό, οφείλω να τονίσω το υψηλό κύρος του Συνηγού στο διεθνές θεσμικό περιβάλλον που συγκροτεί το δικαιοκρατικό κεκτημένο. Για παράδειγμα, μόλις αυτές τις ημέρες ο Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα κ. Μούζνιεκς δημοσιοποίησε επιστολή προς την ελληνική κυβέρνηση μετά την επίσκεψη του στη χώρα τον Ιούλιο, σχετικά με την κατάσταση στα ψυχιατρικά καταστήματα και την ανάγκη λήψης δραστικών μέτρων, κάνοντας εκτενή αναφορά σε παρατηρήσεις και συστάσεις του Συνηγού. Επίσης, συχνά περιλαμβάνονται διαπιστώσεις του Συνηγού στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων αλλά και σε σημαντικές εκθέσεις

Διεθνών Οργανισμών, όπως για παράδειγμα η Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Κλείνοντας, σας διαβεβαιώνω ότι ο Συνήγορος του Πολίτη εξακολουθεί να διατηρεί την «έξωθεν καλή μαρτυρία» των ελλήνων πολιτών και των στελεχών της διοίκησης που τον βρίσκουν δίπλα τους και όχι απέναντι τους, μία κατάκτηση που «έχτισε» καθ' όλη τη διαδρομή του από τη σύσταση του θεσμού το 1998, μεταξύ άλλων διαφυλάσσοντας ως κόρη οφθαλμού τη λειτουργική του ανεξαρτησία . Αισθάνομαι υπερήφανος για την όποια συμβολή μου σ' αυτό ως Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου από το 2010 και ως εκτελών χρέη Συνηγόρου επί ένα περίπου έτος.

Τέλος, μου δίνεται η ευκαιρία ενώπιον αυτής της υψηλοτάτου επιπέδου Επιτροπής να ευχαριστήσω δημόσια το προσωπικό του Συνηγόρου, που επέδειξε ιδίως κατά το τελευταίο δύσκολο διάστημα της θεσμικής ρευστότητας υψηλό αίσθημα ευθύνης, επαγγελματισμό και αυτοσεβασμό, συγκροτώντας με τις δεξιότητες και το ήθος του καθένα και της καθεμίας ξεχωριστά, ένα συλλογικό υποκείμενο υψηλής εμβέλειας, πράγμα που είμαι βέβαιος ότι θα εξακολουθήσει να συμβαίνει, ανεξάρτητα από δυσκολίες και αντικειμενικά προβλήματα.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.